

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Caput IV. Miscellanea quæda de filiis, parentibus, propinquis, in
præcedentibus præter missa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

CAPITULUM IV

Miscellanea quadam de Filiis, Parentibus, propinquis.

Nulla, quæ aptum locum in superioribus sortita non sunt, hic ad quatuor capita deduco. Ad primum filiorum: Ad donationes inter Patrem, & filium: Ad legitimam filii debitam: Ad cæterorum propinquorum mutuas obligationes. Quæ omnia, ut etiam prædicta de Parentibus, atque conjugibus, fuscè (sed fateri subinde confusè) à Theologis, ac Iuriscōn- sultis disputata reperies: nos pro nostro instituto ea hic compendiosè seligimus, atque ea perspicuè proponi- mus (quamquam passim obvia omittère decreveramus) quæ ad pinguem quandam cognitionem pro regendis conscientiis necessaria omnino sunt visa; adiectis au- tem, quibus, qui adiri faciliè à studiosis poterunt.

§. I. De Peculio filiorum, &c.

IN memoriam omnino redeat, quid sit peculium filiorum Castrensè, vel quasi Castrensè, Adventi- tium, Profectitium: quodque ius in illa Patres habeant, quibus dixi supra, l. i. c. 5. §. 7. v. Peculium, & potest id videri breviter apud Azor. p. 2. lib. 2. cap. 23. nam secus nihil enim, quæ hic subdenda sunt, intelligitur. Recolat secundò ex Molina l. 1. tr. 20. n. 29. de Lu- goni. l. de iust. d. 5. sect. 1. Azor. p. 2. l. 1. a. c. 1. aliis citatis: Eum egredi à patria potestate, seu, quod idem est, filium emancipari, Primò, per mortem naturalem Pa- tris, & Avorum. Secundò, per mortem ejusdem Patris, & Avorum. Tertiò, per Heredem. Quartò per Nuptias filii à Patre sine dispensatione, cum Affini, vel consan- guinea contractas. Quintò, per Cardinalatum, vel Epi- scopatum filii non verò per Presbyteratum Sextò, per professionem Religiosam filii, vel Patris. Septimò, per dignitatem Patriciam, quæ scilicet filius fiat Regis Con- siliarius, &c. Octavò, per legitimam emancipationem, quæ scilicet consentientibus Patre & Filio, coram Iudi- ce, Filius à Patre liberetur ab ipsius Patris potestate. Nondò, in aliquibus Regnis, ut in Lusitania, & Castella, per legitimum matrimonium, etiam invito Patre con- tractum. Decimò, per captivitatem Patris apud hostes suspenditur patria potestas, quandiu captivitas durat. Hæc ex pluribus citati Doctores, quæ ad nostrum insti- tutum satis fuit breviter colligisse.

Testamentum, & Alienatio Peculii Filiorum.

1. Quæ jam primò, Filiusfamilias, qui ille est, qui conditum emancipatus, sub Patria est potestate; potestne de suis bonis valide testari?

Respondeo, impubes non potest: quia illi testari prohibetur à Iure, etiam si doli capax. Iura vulgata apud Azor. loc. cit. cap. 24. §. 10. Pubes verò solum potest testari de bonis Castrensibus, vel quasi, etiam sine Patris consensu; sicut & in vita, & in morte eadem donare. At de aliis, ne ad pias quidem causas, ex communione sen- tentia, testari pubes potest. Recole autem, pubertatem in masculis haberi anno decimoquarto, in fœminis an- no duodecimo completis, diem ultimum hic haberi pro completo, etiam si sit inceptus, notat Azor. ibidem: post annos prædictos dicuntur minores, usque ad annū vigesi- mum quintum potest filiusfamilias, donec emancipentur. Adde hic tria. Primò, an pubes possit de bonis ad- ventitiis (quorum ipse proprietatem habet, licet non usufructum) solum disponere, seu alienari, seu donare causa mortis, ut etiam in vita: Respondeo posse, etiam si sit pubes minor viginti quinque annis; cum Patris ta- men consensu (quamvis ipse filius Dominus sit,) & cum Iudicis decreto, si de re immobili agatur. Ita Molina

Pars I.

tom. 1. de iustitia, tractatu 2. dispensatione 138.

Ratio est, quia non semper valet: Non potest testari, ergo non potest donare, seu disponere, etiam causa mortis. Leges enim Testamentum filiosfamilias prohibere propter bonas rationes, non verò quamcunque dispositionem.

Quod si filius liberam eorum bonorum administra- tionem de consensu Patris habeat; ut quia, v.g. longè à Patre degit, vel quia plerumq. usufructum, & proprie- tatem ei pater dedit, &c. iudicatur habere consensum Patris, atque adeò poterit de illis liberè disponere.

3. Secundò: An idem pubes, quando non habet de- scendentes, testans de bonis castrensibus, vel quasi, possit præterire patrem, nec ei debitam legitimam re- linquere.

Respondeo non posse, sed si præterit in totum, esse Testamentum nullum; si in partem minorem legitima, esse testamentum validum quidem, sed inofficiosum: hoc est, potest pater agere querelâ inofficiosi testamenti, pe- tendo incrementum usque ad debitam partem. Ita Azor. lura citans p. 2. lib. 2. cap. 23. quest. 8. Molina tom. 1. d. 158. & 150. Ratio est, quia superstiti Patri, & matri, & his mortuis, superstiti Avo, & Avia semper ex bonis filij debetur legitima, quando filius moritur sine descenden- tibus. Hæc autem legitima ex Iure communi nunc est tertia pars bonorum defuncti filij, dividenda per capita, seu quod idem est, per viriles partes, id est, inter patrem, & matrem, &c.

4. Tertiò: An impubes de suis bonis castrensibus; vel quasi, quibus forte gaudet, vel quibuscunque aliis à patre ipsi fortè liberè donatis, possit disponere, seu donare, sive in vita, sive in morte; licet certum sit (ut modò diximus) non posse, nisi de castrensibus testari? Respondeo, præmittendum esse, filium impubrem (qui pupillus dicitur, quando ei deest pater) in triplici statu considerari à Iure; Primò, quando est infans, id est, mi- nor septem annis. Secundò, quando est infantia pro- ximus, hoc est, quando, si sit masculus, pervenit ad deci- mum annum cum dimidio, si fœmina, ad nonum cum di- midio. Tertiò, quando est pubertati proximus, hoc est, si masculus excedat decimum annum cum dimidio; fœ- mina verò, annum cum dimidio. Ita Molina, & Iura ab ipso allata tom. 1. de iust. d. 224. §. vi. ad minorum causas. Dico ergo: si filius, vel pupillus sit minor septem annis, cum rationes usu careat, & in legibus æquiparetur men- te captis, nec, dare, nec alienare, sive in vita, sive in morte potest: tunc ergo bona filij integrè administrare debebit, sive pater, sive tutor.

5. Si sit infantia, vel pubertati proximus: qua ra- tione in foro externo se obligare, atque adeò donare, vel alienare possit vel non possit, vide apud Molinam ibid. & disp. 230. §. licet filius familias, & novissimè apud Castro Palaum de iust. commut. d. 1. part. 4. nobis enim solum sufficit scire, quid sit in conscientia sentiendum. Pro qua, quicumque impubes, si doli capax non sit, hoc est, si perfectò usu rationis careat, invalidè donat, sive in vita, sive in morte, quia ad validam donationem re- quiritur consensus Domini ratione tentis: nam secus, ebrius, vel amens, rem suam alienare valide posset: Si verò sit doli capax, licet concederemus non posse va- lidè donare, hoc est, ejusmodi impubrem non posse transferre dominium, etiam de suis bonis castrensibus in donarium, nisi sit pubertati proximus; quæ est communis opinio videnda latius apud Doctores (lege de Lugo de iust. disp. 12. sect. 10. à num. 286. aliisque ibid. citatos, & præsertim Sanchez lib. 6. de matrim. d. 38. à num. præsertim 24.) tamen si sit, ut dico, doli capax, & aliquid tibi donet ex suis bonis Castrensibus, vel de quibus liberè disponere potest sine vilo peccato dona- tum, poterit à te retineri, donec repetatur, etiam si do- natum fuerit sine consensu patris, vel tutoris. Ratio est, quia tunc filius disponit de suis; & probabiliter à le- gibus talis dispositio non irritatur, sed solum datur actio ad repetendum. Ita colligo ex Angelo, ejusque ratione apud Sanchez loco citato, sim. Nec mirum, si in conscientia repetere

V 3

repetere licite valeat; nam id in simili, cum agitur de contractibus onerosis factis à minore, docet Molina loco citato, & nos tangemus mox num. 11. Non autem licere huic repetere, si iuravit se non repetiturum; colligitur de dictis ex iuramento.

6. Denique, ac, si sit dubium, an perfecto vocationis potius: tunc (ut diximus supra, lib. 1. cap. 3. §. 7. verb. *Etas*), si supra septennium sit, presumetur perfectio vfu potius, atque adeo rem ab ipso acceptam retineri in conscientia poterit, donec repetatur: sed, si infra, nam tunc licite non poterit: quia contra, integro vfu rationis, gaudere non presumitur.

Ludus filii familias, vivente patre.

7. Quares secundò: Quare potest ludo exponere licite filius familias, sine obligatione restitutionis faciendæ, sive ab ipso filio, sive à collusore; Respondeo, scilicet autem, vel quasi: cæterorum autem, sive sint profectitia, sive adventitia, cum saltem vsumfructum patet habere; non potest, nisi iudicetur remittere pater: ut certe indicatur in modica summa, quia sic est parvum damnum patris, & dedecus esset filij parvum illud restituere.

Filius in ludo illicito non est subditus patri, atque adeo lucrum ex illo habitum absque controversia illi acquirere, notat Rebellius loco citato, n. 6. unde inferatur posse te vincere à filio familias ea, quæ à te ipse in illicito ludo vicit, ex ludo licito propter aliud caput potest, communiter loquendo, sibi filius retinere: nam nunquam solent (ut Rebellius advertit 2. part. disput. 12. quæst. 4. num. 1.) ea lucra à filiis exigere partes, etiam scientes provenisse ex ludo. Unde sequitur hæc ludo acquisita esse filij, non teneri ea adducere in divisione hereditatis cum fratribus, potest eadem iuste acquiri à collusore in frequentibus ludis, &c.

8. Sed quid, quando filius de bonis adventitiis habet etiam vsumfructum; id quod non raro evenit: ut verbi gratia quando ipsi filio à matre, vel ab alio ea lege aliquid donatur, ut nullum vsumfructum habeat pater: vel quando idem pater ipsum vsumfructum concedit filio; vel quando aliquid filio donatur, contradicente patri; vel quando ipse vsumfructus alicuius rei filio relictus est; Respondet filio posse ejusmodi bona, præscindendo ab alio inconvenienti, ludo exponere; & consequenter non debere restituere, si vincantur à collusore. Ratio est, quia illorum plenam habet administrationem, sicut ergo hæc alienare, & donare modo supra dicto, potest; sic ludo expendere.

9. Hinc filius sive domi, sive peregrinè agens ex pecunia, quam pater ei dat ad alimenta, vel ad liberè expendendum, potest aliquid ludo exponere: ut etiam in elemosynis donationibus, ac honestis recreationibus. Ita Azor. p. 2. l. 2. cap. 24. §. 2. quares. Possit autem quotannis quatuor, vel quinque aureos ex centum annuis, quos habet pro suis alimentis, docet Sotus apud Molinam tom. 1. de iustit. d. 242. cui addde Rebell. 2. p. lib. 12. q. 4. n. 3. Tunc enim censetur Pater dare liberam illius pecuniæ administrationem, nec esse Patrem invitum in concedendo ludo, juxta qualitatem sui status, &c.

10. Inquires: Si filius negotietur in bonis paternis, id quod sua industria acquirit, valeatne liberè ludo exponere.

Respondeo, nequaquam: quia hoc lucrum est bonum profectitium, pertinet enim tum quoad vsum, tum quod dominium, ad Patrem. Instas, at industria est filij. Respondeo: Hanc industriam gratis censetur exhibere in Parentis commodum filius: Nam quoties negotiatio, & industria rationabiliter existimatur gratis exhibita (ut in casu nostro: filius enim ex amore, quem Patri debet, indicatur ipsi servire) nemo potest pro illa pretium exigere, ut modò cap. 3. §. 2. n. 3. cum de alimentis filio datis à Matre, disputavimus: Nisi fortè protestetur se gratis nolle servire, vel saltem ut propter reverentiam Patris desierit protestari: tunc enim præscindendo à pe-

culiari iure alicuius provincie, (id additur propter Regni Castellæ, de quo legatur Molin. apud Dicastilum mox cit. n. 7.) Potest deductis expensis, quas Pater facit in ipso alendo, tantundem exigere pro suo extraordinario labore, & industria, (nam ordinarius debetur à Filio Patri) quantum daretur extraneo. Ita Navar. Less. alique apud Dicastil. lib. 2. de iustit. t. 2. d. 9. dub. 3. n. 187. & tunc illud videtur bonum filij adventitium, de quo iam dixi num. 7. Adverte debere moraliter constare Patrem non facturum per se, illa negotia, nec inventurum alium; qui gratis, vel mineri pretio faceret de his recurrere doctrina; quam de servo tradam in simili lib. 8. tract. 3. cap. 7. §. 9.

Ludus filii familias habentis tutorem, Patre demortuo.

11. Hæc quoad filios, vivente Patre. Quid de pupillis, & Minoribus viginquinque annis, habentibus tutorem, vel curatorem; Respondeo: hæc quæstio pendet ex illa. An dictus pupillus, & minor obligentur in conscientia ad standum contractibus à se initis sine autoritate tutoris, vel curatoris: quæ vocatur obligatio naturalis, nam scimus civiliter non obligari, hoc est, per leges irritari pronuntiarì ejusmodi obligationem.

Dico autem primò, satis esse probabile puberes, ut etiam impuberes, ac pupillos pubertati proximis, imò colligò ex Mol. l. d. 224. §. ex dictis infero, & ex Angelo apud Sanchez l. 2. de Matrim. d. 38. num. 22. pubertatem non proximam, dummodo sint perfecti vfu rationis prædicti, seu ut dicemus, doli capaces, in contractibus onerosis, initis cura quocunque (præterquam cum tutore, nisi in quibusdam casibus, satis à Sanchez loco citato, n. 20. allatis) probabile esse; inquam naturalem obligationem contrahere, quamvis non adfuit autoritas tutoris, vel curatoris; & dummodo contractus non fuerit circa res immobiles, & quæ servando servari possunt. Ita Layman, Lessius, Rel. Tannerus apud Dianam p. 3. tract. 5. resol. 44. Ratio est, quia ad naturalem obligationem circa res suas, aliis non impeditas subeundam, satis est liber consensus vtentis ratione: qui certe esse in dictis supponitur.

Dico secundo, cum iudus ut etiam emptio, venditio, & locatio, &c.) sit contractus onerosus, pupillum, & dictum minorum ex sententia probabilis obligari naturaliter ad standum iustis legibus ipsius ludi, patet ex dictis. Nota ergo primò, si pupillus, & minor creditor, vel collusori aliquid solvant; posse hos illud, donec per iudicem repetatur, retinere; & potest habitum ab iis qui in conscientia probabiliter obligati erant. Nota secundò, eosdem pupillum, & minorem posse non solvere quod promiserunt, dummodo non iuraverint. Cum enim exceptione legis valeant se defendere, possunt non solvere vitando circulum, quo solvant: & deinde repetant. Nota tertio, eum iidem, si quod propter illos contractum solverunt, valeant per Iudicem, ut dictum est, repetere; posse eisdem sibi per legem iustæ compensationis reassumere, quando Iudex contra ipsos negligenter se gerit: quæ omnia ex hic, & alibi dictis constant, ostenduntque minorem atque pupillum, si nolit solvere, posse non solvere; & creditorem, si nolit restituere quod illi solum est, posse non restituere, donec per Iudicem cogatur.

Filij Professio Religiosa nil nocet Iuri Paterno.

12. Quares tertio; an per Professionem Religiosam amittatur à Patre vsumfructus, qui ipsi competebar ex filij bonis adventitiis? Respondeo: sive Pater profectus, sive filius, nunquam Pater suum vsumfructum amittit; quia professio nulli Patris iuri præiudicare debet. Ita Azor. multa iura citans part. 2. lib. 2. cap. 22. quæst. 4. & 5. Solum est advertendum, si Pater fiat professus, vsumfructum prædictum competere Religioni, si hæc est succedendi capax, donec Pater vivit in Religione; nam eo mortuo, cedit ei, qui de iure Patris hæres erit quod

si Religio sit incapax (quales sunt solum tres Mi-
nisterii de observantia, Capucini, Societas Iesvs) & vlti-
mus competer ipsi filio in Regulo, & in iuramento, qui iam
adventitiorum proprietarius, Lege San-
ctae in Decal. lib. 7. a cap. 27. Suarez tom. 4. de rel. lib. 4.
Castro Palam tom. 3. tract. 16. d. 3. p. 9.

De furto filiorum.

1. Ageatur de hoc infra lib. 8. tract. 2. cap. 3.

11. De donationibus inter Patrem, & Filium.

Patrem filio, filia ve familiam nihil donare posse,
certum est in iure. Lege p. e. de impubert. & alijs
lib. 2. c. 24. & Molinam tom. 1. a
lib. 2. c. 24. Castro Pal. de iustit. commut. d. 2. p. 26. Quod si
non donatum Patre filio tradiderit adhuc ius est Patri
eum sibi revocare. Si tamen non revocat, confirmatur
eius morte donatio; ita ut filio res tradita absolute
detur. In aliquibus tamen casibus potest Pater valide do-
nare: hoc est, ob dotem, ob alimenta, ob nuptias, ob
militiam, & ob hanc quidem hoc est, ut filius ad mi-
litiam commodè instructus erat, potest dare res mobiles
(non vero immobiles); & ita tunc donata sunt bona
Castrensis; quae omnia ex *superius dictis* liquet.
Hae reducuntur ex iisdem *ibid* si quae expendat Pa-
ter, ut a servitute filium; si filiumve redimat; ut a carce-
re, vel simili pena eundem liberet; ut ad usus publicum
vel dignitatem idem filius consequatur; & ad Praeturae
Dignitatem, &c. Praeterea; si Patrimonium idem assi-
guet ad ordines Sacros suscipiendos; si pecuniam det, ut
paupe, vel necessarium peregrinatum suscipiat; si ex-
pensas necessarias, (non vero voluntarias & ad splendo-
rem) ad ingressum in Religionem faciat. Haec enim om-
nia vel ad alimenta filiorum, vel ad Castrensis reducun-
tur. Tria notant *passim* Doctores ex lege *com oportet*, & *sin*
mon. c. de bonis, qua lib. 2. Theolog. mpr. n. 641.
re vltimatum, quem habet ipse pater in bonis adven-
titijs filij: id enim non est donare de suo, sed nolle ac-
cipere pro se, remittit enim dignitatem ius exigendi, fru-
ctus, quo gaudebat in filij bonis. Secundò, donationes
Matris, & Aviae, vel Maternorum quillo iure infirmari,
quia nulla sunt iura in contrarium. Tertiò, donationes
factas filio illegitimo, validas esse. Ratio est, quia iure so-
lum infirmantur donationes factae filiis, qui legitime su-
nt. Sub potestate Patris constituitur, & illegitimi phy-
sice sunt sub patris potestate, non moraliter, seu secun-
dum leges, & ita *Caram. lib. 2. Theolog. mpr. n. 641.*
Quoniam autem quoad forum conscientiae: data
a patre filio retinere sine peccato possunt, donec repe-
tatur a donante, modo quo supradictum est de dona-
tione impubertis. Difficultas illa hic sese offert, An mor-
tuus pater, filius, qui invenitur habuisse aliquid ab ipso,
teneatur illud in conscientia conferre cum ceteris fra-
tribus: hoc est, de legitima, vel hereditate paterna
tunc minus accipere, quantum invenitur accepisse ex
donatione paterna?
Hoc autem quaerimus, quando filius velit succedere
Patri. Nam si contentus donatis, succedere haeres nolit,
nihil conferre tenetur. Solum tunc; si nimis habuit à
Patre vivente, possent alij, hoc est ipsius fratres, age-
re contra eiusmodi donationem, ut pote inofficiosam, &
ipse obligaretur iis legitimam saltem dare, de qua re
agitur in *tr. de Donatione*. Interim lege de Lugo. d. 24. de
iust. l. 97. & bonae d. 3. de contr. g. 6. p. 7. §. unico.
Sunt haec duae breves, sed pro nostra institute suf-
ficienter Regulae, in se satis proluxa, & involuta apud
Iurisconsultos. Prima Regula, ex Molina *ibid. dispnt. 238.*
Quae Pater in causa necessaria dedit filio (propter ali-
menta) filius in conscientia conferre tenetur; nisi ta-
men pater expresse voluerit, ne filius conferret: & illa
pater potest filio donare sine diminutione legitimae
filiorum filiorum.

Regula secunda ex eodem *ibid. disp. 243.* Quae gratis
eidem, & liberaliter pater donat, non tenetur filius con-
ferre, nisi patiter expresse pater, ut filius conferret, &
nisi alter filius teneatur conferre ea quae ipsi donata
quavis ex causa, à patre fuere; quod vltimum vide-
apud Molinam *loco citato* fultus. Ratio utriusque regulae
est, quia quando pater dat ex causa, cum det quod filio
debet, videtur dare coactus, atque adeò nisi contrarium
exprimat, videtur dare de porzione, quae filio negari
non potest; quae est, vel pars hereditatis, vel legitima;
unde à parte, vel legitima erit deducenda. Quando autem
dat liberaliter, cum sponte det, videtur dare de suo
(cum suo enim quilibet quemlibet gratificari potest)
unde deducenda non erit: semper intellige, dum modo
donatio non sit eiusmodi, ut praedictae legitimae filio-
rum aliorum; haec enim semper filiis debetur; quare si
legitimae praedictae, esset eiusmodi donatio: ut modò
dixi, tanquam inofficiosa revocanda.

5. Dixi (praeter alimenta): haec enim quavis ne-
cessariò dentur, tamen videntur expensa ob bonum ip-
sius patris, cui incumbit suum filium alere, utpote par-
tem suae substantiae haec autem alimenta largiora potest
vni potius, quam alteri donare pater (sed sine fraude,
quae pater velit alios filios depauperare): quia dum in
terminis alimentorum sistat, non est tam rigorosè agen-
dum cum patre, suorum bonorum domino.

6. Ex his rectè deducunt Doctores, apud Azor. p. 2.
lib. 2. cap. 24. q. 2. citantem Lura, & Luliperitos: & quo-
ad ordines Marchinus de ordine tract. 1. p. 6. cap. 7. differ.
10 quae dat pater filio ob dotem, ob ingressum in Re-
ligionem, ob nuptias, ob patrimonium ad ordines sus-
cipiendos, esse mortuo patre, conferenda cum fratribus.
Contra impensas pro solemnibus conviviis in nuptiis, vel
prima Missa, vel primo ingressu in Religionem, non esse
conferenda: illa exhibentur ex causa necessaria; haec
voluntariae & gratis. Adde, haec ad honorem ipsius pa-
tris spectare & omnibus fratribus esse communia. Scio
aliquos data ob patrimonium ad ordines computare in-
ter alimenta, quare non esse conferenda: Ita Barbosa,
aliique apud Dianam p. 9. tract. 8. ref. 24. quae certe opinio
probabilissima est.

7. Quae pater infumit, dum filium alia bona non
habentem alit in studio literarum, imò & in cuiuscun-
que artis mechanicae professione; dum emit pro eodem
libros, & quae iam Doctore, vel proxime ad exercendas
scientias aptos eosdem libros tradidit; dum eum misit ad
militiam, armisque, & pecunià instruxit, quae bona
castrensis *supra* sunt appellata; dum expensas fecit, ut fi-
lius officium publicum, dignitatemve non vendibilem,
nec ad heredem transferibilem consequeretur; aut ut
promoveretur ad Magistri, Doctoratusve gradum: non
sunt, defuncto patre, conferenda. Ita Molina *tom. 1. de*
iustit. a disp. 237. quia haec omnia alimenta filiorum,
vel reducuntur, vel per commune ius extenduntur; Nam
ceterum, quisque sua municipalia iura, si diversa ha-
beat, legitimè custodiat.

8. Praeterea, quae filius à patre occultè accipit, in-
sumitque in meretricibus, illicito ludo, vel simili turpi
modo; nisi pater ea condonaverit, cum vixit; vel nisi
alterum tantum alij fratres simili ratione consumpserint,
teneatur adducere in collationem cum fratribus: quia
haec nec ad alimenta, nec ad rationabilem liberalita-
tem patris spectant. Addit rectè Molina *disparat. 242.*
regulariter posse praesumi patrem condonasse, quando
consumptio est per intervalla, nec multum, spectato
cuiuslibet statu, exorbitans: quia quando non sunt in-
solita, nec simul possunt reduci ad alimenta ampliora
tacite filio concessa.

9. Denique quae pater dat filio pro obsequiis, sua-
que, in paternis bonis colendis, industria, non ordina-
rijs (ordinariis enim debentur patri à quocunque filio) sed
extraordinariis, filius adducere non obligatur. Ita Azor.
p. 2. lib. 2. cap. 24. quest. 2. Molina d. 244. quia illa tam-
quam pretium sui insoliti laboris filio debentur. Nam

propterea si, defuncto patre, nondum filio hæc soluta sunt; debent ei solvi, ex toto acervo hereditatis, tanquam si esset æs alienum. Vide Molinam citatum.

§. III. De legitima filii debita.

1. Diximus in superioribus filium carentem descendibus, debere legitimam ascendentibus, si forte superstitibus sint. Lege Sperellum tom. 1. dec. 31. & DD. ibidem citatos, ubi plura de legitima, &c. Iam nunc differendum, quando descendentes fruitur. Sanè his, vel hereditas tota patris debetur, dividenda per capita ex æquo inter filios; filiasque, hisque deficientibus, dividenda inter neptes: si adsint, sed per stipites, vel saltem integra legitima; nullo aggravata onere, danda iisdem eodem modo est ex bonis relictis à patre, vel matre. Deductis tamen ære alieno, & impensis pro funeribus; nisi si quis ex filiis propter aliquam causam ex præfatis allatis ab hereditate expressè depulsi fuerit. Legitima autem hodie ex iure Cæsareo l. Novissima & l. pat. de iussu testam. autem de triente, & semis §. hac nos col. 3. con. 5. (nam si in diversis Regnis alia sint iura, sunt omnino servanda) est tertia pars bonorum distribuenda æqualiter inter filios, filiasque, si ij sint quatuor, vel pauciores: at si sint quinque, vel plures, est pars dimidia; iuxta vulgare carmen:

Quatuor, aut infra dant navis iura trientem: id est, tertiam partem.

Semissem vero dant navis quinque, vel ultra: id est, partem dimidiam.

2. Quoniam verò filio non competit legitima, nisi post parentis obitum; eo enim inter vivos agente, filius quoad legitimam ius dumtaxat habet ad rem, non in re: hinc duplex oritur difficultas: Prima, An quando Pater, dum vixerat, sua bona dissipavit, seu prodigas largitiones aliis distribuit cum præiudicio legitimæ filiorum; possit nihilominus filius integram petere, quantum fuisset consecutus, si dissipatio nequaquam processisset.

Respondeo: Si mala fide pater, putà ut filio legitima decreveret, sua bona diminuit, posse: non verò, si bona fide. Ita Azor. par. 2. lib. 2. cap. 27. quæst. 9. Ratio est quia, mala existente fide, pater peccavit contra ius debitum filiis, ergo iniuriam propellere semper poterit filius: At non peccavit, si bona fide, unde ius filius non habebit contra bona sine fraude diminuta patris.

3. Difficultas secunda: Si pater vivens exposcenti filio, filiaque suam legitimam integram tradidit iuxta facultates, quibus nunc fruebatur; potestne deinde filius, vel filia, extincto patre petere aliquid amplius, si forte amplificatum postea fuerit patrimonium patris?

Respondeo. Non posse docent aliqui apud Covarr. in cap. quæstio de pactis in 6 p. 3. §. 1. num. 2. quia satis est eos assequi legitimam, habita ratione eius temporis, quo illam exegerunt. Posse tamen docet communior sententia. Ita Covarr. atque apud ipsum ibid. quia legitima debetur omnino ex bonis, quæ mortis tempore parentis relinquunt.

4. Sed quid, si filia renuntiaverit futura patris successioni? Certe id in filiabus vlti venire solet, quæ cum nuptias contrahunt; pactum ineunt cum Parentibus, ut contentæ sint sua dote; & sic renuntiant cuicunque iuri, quod aliàs habent, vel habere poterunt in parentum bonis.

Respondeo: Si vi, metu, dolo inducæ; etiam cum iuramento renuntiaverint eiusmodi filia; an possint adhuc præmissa, vel non præmissa dispensatione regressum habere ad bona paterna, quando advenit se fuisse notabiliter deceptas, constat ex dictis sup. lib. 3. in dec. cap. 3. num. 6. 2. 1. & 2. rursus cap. 7. §. 3. num. 16. At si voluntariè sine vlla deceptione renuntiaverint, sed absque iuramento, irritam esse eiusmodi renuntiationem, iura quæ affert Azor. p. 2. lib. 2. cap. 28. quæst. 1. decernunt. Si

verò prædictæ voluntariæ renuntiationi iuramentum adiunxerint, ut nunc communiter adijungi solet, vana renuntiatio, & iuramentum servari debet: quia, ut dictum est, lib. 3. in decalog. cap. 3. §. 3. n. 1. iuramentum hominis præstitum semper observari debet, quoties sine peccato observari potest, ut certe potest in casu nostro; neque enim filia peccat, si sua dote contenta: velit reliquas parentibus cedere.

Puto nihilominus primò, filiam posse à superioribus relaxari ab hoc iuramento, etiam voluntariè factò, ut dictum à nobis est sup. lib. 3. in decalog. cap. 3. §. 5. num. 47. Puto secundò, ex dictis sup. lib. 3. in decalog. cap. 7. §. 2. & docet Azor. ibidem quæst. 1. Parentem posse remittere hoc iuramentum filia, si factum fuit in commodum ipsius Patris; quare tunc filia, sine alia iuramenti dispensatione, consequi etiam æquo poterit hereditatem cum fratribus. Imò licet pater in suo testamento ad aliquam hereditatis partem filiam eandem vocaverit; debet omnino à fratribus admitti, non obstante eiusdem filia renuntiatione. Covarruvias apud Azor. loc. cit. quæst. 4. Ratio est, quia illa vocatio, est tacita remissio iuramenti filia. Adverò, quod dictum est de filiabus, intelligendum esse cum Covar. ibid. etiam de filiis, si forte hi, mortuo dicto, cum iuramento renuntiaverint; par enim est ratio de utroque: quicquid aliqui contra opinati sunt.

5. Dictum autem est num. 4. (Pactum ineunt cum Parentibus) iam quando pactum hoc initum est inter fratres, gratia ipsorum, non verò Patris, etiam si fuerint cum iuramento, irritum omnino est; quia turpitudinem continet, dum de Patris viventis hereditate, absque eius consensu tractatur. Quid si is Patris consensus pacto iurato additus fuerit, valebit pactum, obligationemque non regrediendi ad bona Patris inducet, iam enim non amplius dictam turpitudinem continet, Solum advertendum: idem pactum iuratum, iam cum consensu patris, gratia fratrum initum, evanescere, si moriantur fratres superstiti Patre; quia tunc cessante sine principio iuramenti, cessaret eius obligatio.

6. An Monasterium stare obligetur huiusmodi pactum? An idem pactum pronullo habeatur, transeunte Patre ad secundas nuptias? An eadem renuntiatio de bonis paternis extendatur ad hereditatem Avunculi? & similia, vide fusè apud Doctores citatos ab Azor. loc. citato, cap. 22.

§. IV. De fratribus, & fratrique mutua obligatione quoad alimenta.

1. Vidam filio prodigo effusior, hereditate defuncti Patris, imò & viventis germani fratris ad aliam exhausta luxu, atque deliciis, poscebat alimenta ab eodem suo fratre, qui expilatum à suo germano patrimonium, aliis bonis per extraordinarios labores acquisitis, fortunatè compensaverat: obligaturne frater ea fratri subministrare? Is enim, ut vita innocens est, & pius à Theologis nostris id sciscitatur, certus alioqui, nisi peccet, ea profusissimo fratri omnino velle denegare.

2. Diximus fratrem, etiam ex vna parte fratrem, si ve ex matre tantum, quo pacto vocatur Vterinus, live ex patre tantum, obligari fratribus suis, non solum extremè, vel graviter indigentibus succurrere; id enim, ut suprà capite 1. diximus commune est omnibus proximis: sed etiam ordinaria paupertate laborantibus; atque adeò frater fratribus debere convenientia, iuxta cuiusque statum, alimenta præstare, quando aliunde ea frater habere non potest. Ita Azor. loco citato cap. 40. Trull. lib. 4. in decalog. cap. 1. dub. 9. citantes iure civilia. Quod etiam in simili necessitate extenditur ad filios ex fratre, ut innui cap. 3. §. 1. n. 1.

Ratio est, quia plus virget pietas in tanta propinquitate, quam in gradu remotiore: cum igitur maior pietas virgeat

pro fratribus, ac dictis nepotibus; etiam si male
facultates suas, adierit obligatio: ut in simili
patet, & filio, non multo ante dictum est.
Quoad affirmamus de fratre, affirmamus de foro-
re, & filio, non multo ante dictum est. Quoad
danda illi alimenta (alimenta, inquam, nam
legem Molinam tract. 2. de iust. disp. 2.2. §. 5. causa
patet, lege Molinam respicitur tuus frater, soror à ma-
trone aliusce labori, & industria, posse ad tempus
resistere, sed dummodo fame non pereant ab illis subtra-
hant, ne dubium sit.

Obicitur ergo, fratri, quæ verbi gratia, in pro-
prio familiam infamiam nota, sine fratris culpa, deum-
que; si ea postea indigeat, fratrem coges ad suppe-
danda alimenta; à recta hominum existimatione id ab-
ominum omnino videtur: idem dici potest de fratre, qui
grave aliquod familiæ dedecus se depauperaverit.
Respondendo in hoc, vel simili tam severo eventu, aliun-
dum fratem probabiliter, saltem ad tempus non cogo:
Memoria enim est revocandum, Patrem filio denegare
alimenta, si filius committat aliquod scelus ex
alimento, quæ supra cap. 3. §. 1. num. 9. declaravimus. In casu
huiusmodi huiusmodi modo, quo ibi, philoso-
phus, summique Dei legem non esse nisi admodum
consonam intelliges, & denique hanc distingue:
Si frater adhuc in patrando scelere persistit, deseratur.
Si frater in sanam mentem redeat: saltem sit
cogendus, non video, cur à fratre sit deserenda: saltem

quoad vitæ necessaria, præsertim si sine gravi detrimen-
to id possit frater, deinde proportionaliter dic de cæteris
propinquis, &c.

Quoad Correctionem.

Quandoquidem de obligationibus inter con-
iunctos locuti sumus: illud demum hic obiter meminisse,
non erit inutile. Assero enim, si ob correctionem,
id est, ne rursus delictum committatur: si ob iustam
vindictam, id est, ut solvatur debita poena à commit-
tente delictum; posse moderatè (non licere enim immo-
deratè, certum est) verberari, multoque magis, verbis
(sed non, quæ graviter infamant) increpari à Patre,
Viro, Fratre, Magistro, Domino, seniore, filium uxorem
sororem, seu fratrem minorem, discipulos, servos, pue-
ros, etiam clericos. Bonacina de cens. disp. 2. quest. 4. p. 4.
Reginald. lib. 20. n. 31. Trullib. 4. in decal. dub. 6. num. 8.
Mol. om. 1. disp. 2.28. Sanch. lib. 10. de matr. d. 18. n. 16.
Ratio est, quia superiores omnes possunt uti mediis
moderatis ad subditorum bonum. Filium Sacerdotem
ob causam verè rationabilem, ut semper in prædictis
supponimus, posse licitè, & sine timore excommunica-
tionis à Patre moderatè verberari, docet Bonacina ibid.
c. Nauarr. aliique, negant Tolerus lib. 1. cap. 23. Salon.
2.2. quest. 65. art. 2. concl. 1. utrumque probabile: quia
utriusque sua non deest cognita facilis ratio.

FINIS LIBRI QUINTI.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini, ac Beato Aloysio.

LIBER SEXTVS.

IN DECALOGVM.

Non Occides.

De ordine de Homicidio sermonem instituimus: De Homicidio iusto: De iniusto su-
perius: De iniusto Proximi: De obligatione restitutionis ex illo.

CAPUT I.

De Homicidio iusto.

VITAM, & si peccato est Homicidium, si
(etiam autoritate propria) fiat ob defensionem
vitz, bonorum honoris: deinde, si fiat ad malefacto-
rum puniendos: denique, si fiat in Bello iusto.

§. I. De Homicidio ob defensionem Vitæ.

Vitam meam defendam (non verò ut vindi-
ctam sumam) communis est doctrina posse à
me occidi eum, qui me iniuste aggreditur, etiam in-
vadendo eius mortem, ut medium meæ vitæ (licet is
sit meus Pater, Filius, Frater, Dominus, Coniux, Sa-
cerdos, Religiosus, &c. sine periculo excommunica-
tionis; vel irregularitatis. Sic Hurtadus, Dicastillus,
aliique contra alios apud Dianam part. 8. tractat. 7. re-
sol. 41.) cum moderatione inculpatæ tutelæ, hoc est,
quando alia via tutari meam vitam, vel mutilationem

non possum. Sic Pærus Navarrus lib. 2. c. 3. n. 326. & 345.
Sylvester. v. Bellum 2. quest. præsertim 5. & 7. Sayr. lib. 3.
Thesaur. cap. 27. n. 17. Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 8. Bonacina
tom. 2. disp. 2. de restitu. in part. q. 2. scilicet. 1. p. 8. Ratio est,
quia naturæ insitum habemus, velle vitam, & membra,
quantum possumus custodire, iuxta illud 1. ut vim, ff.
de iust. & iure, & alibi toties decantatum: Vim vi repe-
lere licet.

Obstas primò: At fortasse illa est amens, vel
ebrius; & sic, non peccat me invadendo. Respondeo,
at certè iniuste materialiter mecum agit. Adde à nulla
recta ratione posse innocentem constringi, ut se per-
mittat occidi à quolibet, quacunque bona fide, proce-
dente. Ita Mol. Bart. Gom. Less. apud Dicastill. mox
citand. num. 27.

Obstas secundò, at fortasse invadens est in mor-
tali. Respondeo: at fortasse ego invasus non sum in
gratia: Cur ergo teneat vitam amittere, & damnari?
non enim teneor æternam salutem meam alterius salu-
ti postponere. Adde, tunc ad summum me debere
vitam meam temporalem vitæ æternæ proximi postpo-
nere, quando proximus ita est in extrema necessitate
vitæ.